Колись у корови, що, як й інші, випасувалася на соковитих луках доброго господаря, знайшлося теля, якому судилося стати крилатим биком.

Звісно, поки теля ще смоктало вим'я коров'ячої неньки і йому з кожним стрибком заносило наперед задні ноги, воно, як і решта його чотирикопитих ровесників, тлумилося разом із чередою, не думаючи про майбутнє. Однак мірою того, як ноги теляти міцнили, в його мозку дедалі частіше стали укладатися самі собою не лише круглі, а й продовгасті думки, що своєю пружністю не поступалися м'язам на грудях, і не встиг господар перегнати череду на інше пасовище, як із малого нерозумного теляти викохався кмітливий бичок, на якому вже вряди-годи зупиняли замріяні погляди вологих очей не лише сусідні телички, а й воли, що тяжко працювали в полі.

"Невже ці воли з вибалушеними очима й пооббиваними колінами й хребтами, над якими вічно рояться хмари мух і ґедзів,— теж належать до нашого бичачого роду?" — спитав якось молодий бичок двох підстаркуватих коров'ячих тіточок, котрим, з огляду на їхню блакитну кров, його власна ненька, дбаючи про улюбленого первістка, доручила бичкове виховання, щоб дитина змалку засвоїла правила гідної поведінки і за неї перегодя не доводилося червоніти в доброму товаристві. Бо хоча нові повіви часу досягнули краєчком і цієї череди, де вже давно ніхто не вимагав дотримувати вишуканого етикету, однак навіть найзачучвиреніші корови з кізяками на голові, що йшли нога в ногу з добою, любили принагідно покликатися на туманні оповістки коров'ячих прабаб, дарма що ці перекази багато хто взагалі ставив під сумнів, що і коров'ячого племені, могутнього й вільного за сивої давнини, походили навіть боги й богині, ба більше в биків колись закохувалися навіть цариці, а десь, мовляв, на краю світу, де великі млини женуть у цей світ буття, нібито ще й досі мала існувати країна, де корів не лише шанують, а й вважають священними.

Однак коров'ячі тіточки-вихователь ки, які радо витлумачували невгамовному бичкові всі його питання, цього разу виявилися, на диво, глухими. А коли бичок ще раз, вже наполегливіше, поцікавився, чи й воли належать до бичачого роду, бо ж йому кортіло одразу розв'язати всі питання, з очей коров'ячих родичок покотися важкі, як гирі, сльози. Тіточки скрушно замукали й лише перегодя, трохи заспокоївшися, веліли, щоб він їх про це ніколи не розпитував, бо як він у такому молодому віці забагато знатиме, йому гірко житиметься на цьому світі.

І хоча молодий бичок хутко забув заборону й за першої ж нагоди повторив запитання, не тільки коров'ячі вихователь ки, що вродилися балакучі й любили дати волю язикові, щоразу сумно дивилися на нього й відмовчувалися, а й його власна ненька не спромоглася вимовити ні слова.

Тоді молодий бичок вирішив розпитати самих волів, байдуже, що йому суворо заборонили до них наближатися, а вже балакати з ними й поготів.

А що молодого бичка долала цікавість, і він, як це чинять усі в його віці, не міг всидіти на місці, палаючи бажанням якнайшвидше розкрити кожну таємницю, яка здибувалася на дорозі, то, допильнувавши, коли його власна ненька й тіточки-вихователь ки пішли в холодок під вербу відпочити, а господар сусіднього поля подався з відром по воду до струмка в ярку, бичок підскочив до колючої огорожі й прокричав своє запитання волам.

Та воли до нього не те, що не обізвалися, а й не глянули в його бік, хоча така поведінка тільки додала бичкові снаги й затятості, бо ж він поклав собі, що не зрушитися з місця, доки не отримає відповіді.

Тому, спершися передніми ратицями на дощані ворота в дротяній загорожі, він так довго ревів, аж врешті-решт один з волів не витримав і з пересердя буркнув, що і його, молодого бичка, чекає та сама доля.

Мовляв, даремно він лускається, галасуючи, світ так влаштований, що всі господарі воліють мати не биків, а волів, і якби не турбота за продовження коров'ячого племені, ніде вже давно не залишилося б не те що бика, а й звичайнісінького бугая. А на посаду бугая, як це знає кожна курка, надто багато охочих, аби кожен бичок міг її дістати лише тому, що так йому забаглося. Хоча й посада бугая не найвище щастя. Адже навіть бугай — це ще далеко не бик, який єдиний знає, що таке воля, над якою нема нічого в світі, а такий самий невільник господаря, як і вони, хоч його й менше мордують і не змушують виконувати праці, від якої й коні дохнуть.

Після цієї розмови молодий бичок уперше по-справжньому замислився й вирішив, що він піде іншою стежкою. І відтоді думка про волю глибоко запала в бичкове серце. Щоправда цього він навіть власним тіточкам не зраджував, бо коли він, обережно завівши мову про сиву давнину, заходився розпитувати, чи хтось із їхнього роду від того часу, як у них з'явився господар, колись виривався за огорожу на волю, корови тільки скрушно хитали головами й пояснювали недосвідченому небожеві, що на волі по той бік загорожі ходять вовки й леви. Отож задля власного коров'ячого щастя найліпше жити в господаря, оскільки від тих, що колись,— байдуже, що таке дуже рідко траплялося,— звідси таки виривався на волю, незмінно знаходили тільки ріжки та ніжки, і тому навіть сумна доля волів — краща від вовчої чи лев'ячої пащеки. Ймовірно, так воно вже на роду написано, що коров'ячому племені ліпше взагалі ніколи не думати про волю.

Однак такі міркування ані трохи не переконували молодого бичка, хоч він їх і не висловлював уголос, аби марно не засмучувати своїх опікунок. Та й як йому було не думати про волю, коли його предки колись втішалися нею, заки, не знати як, її одбігли, здавшися на ласку господаря. А що бичкове тіло наливалося силою з дня на день, а в грудях щораз голосніше калатало серце й кров заливала очі, коли він здалеку бачив господаря, то однієї погожої днини, саме тоді, як господар перегнав усю череду на пасовища з особливо соковитими травами за високою огорожею, молодий бичок, який і сам не зчувся, як із дурного

теляти вибехався на тямущого й напрочуд сильного бика, переплигнув через огорожу, грудьми й копитами трощачи все, що стояло на перепоні, й подався в широкий світ.

Щоправда, при цьому він і справді мало не загинув, як його попередники, бо господар нацькував на нього лютих псів, від яких його врятували тільки швидкі ноги й велика ріка, куди він кинувся з кручі, воліючи смерть, ніж неволю. Проте невдовзі, ще заки на ньому загоїлися рани, він навчився не лише тікати від собак, а й боронитися рогами й копитами від вовків і левів та обминати розставлені на дорозі пастки. Тепер на ньому було значно більше м'язів, ніж опасистого тіла, бо йому доводилося й голодувати і терпіти спрагу, але воля, за якою невідступно чигала небезпека, зробила його розумним і винахідливим. Він навчився на лише перепливати ріки, а й моря, долати не лише мороз і спеку, а й гори й пустелі.

Тож одного вечора, копи не так уже й молодий, бо роки збігли швидше, ніж вода після зливи, не такий уже повороткий, але ще сильний бик лагодився заночувати між двома дюнами, він здибав пустельного лисика, що тримав у передніх лапках шість капшучків, і завів з ним розмову.

Властиво, фенек перший заговорив до бика, бо коли той вже приготувався лягти на пісок, пустельний лисик, високо тримаючи всі шість капшуків над своїми великими вухами, визирнув з-за шпиля дюни, вітаючися, й спитав, чи не погодиться бик перевезти його через каламутну й рвучку ріку, сухе річище якої, давно поросле колючками й рештками засохлих чагарників, тепер виповнили дощі, що випали десь далеко в горах, перегородивши йому, фенекові, шлях. Мовляв, він мусить дістатися на той бік, у нього дуже пильні справи, з якими не вільно зволікати. А що бик, попри грізний вигляд, мав добре серце, то він і погодився, дарма що його долала втома й сон.

— Я не люблю перепливати річок ніччю, однак тепер повня, і навколо видно, як удень. Сідай мені на спину, тримайся за роги, і я тебе хутенько

перевезу,— мовив бик і тієї ж миті зауважив, що пустельний лисик, на відміну від своїх родичів, має два обличчя.

— Вперше бачу фенека з двома обличчями,— здивувався бик, але той заперечив, махнувши лапками:

— Я маю лише одне обличчя, як і всі мої одноплемінники. Однак тому, що я надто хутко повертаю голову, дивлячися то в минуле, то в прийдешнє, це й виглядає, ніби я двоголовий.

— Хіба ти не пустельний лисик?

— Звісно, що так. Але, крім того, я ще й ловець часу. Тільки часу, на який я полюю,— це менші і більші золоті зернята, що я оце й тримаю в капшучках,— мені не вільно затримати при собі. Кожний затриманий час умирає, а мені доручено розносити живий час тваринам, людям і цілим народам. Тому я так і поспішаю, бо ж, як ти знаєш, на обов'язках тримається весь світ, які я, зрештою, радо виконую. Мені лише доводиться дуже пильнувати, щоб не замочити цих капшучків, бо тоді добрий час перетворюється на лихий, а мені не вільно міняти адресата.

— Гаразд,— розміркував бик.— Сідай, я тебе перевезу. Нехай буде так, як має бути.

Однак чи то бик виявився надто втомленим, а чи вода надто рвучкою, бо хоч і як він докладав зусиль, уникаючи вирів, заки вони перепливли на другий бік, вже біля самого берега їх наздогнала невеличка хвиля, від якої ні фенек, ні бик не очікував, що вона так високо сплесне, і пустельний лисик замочив один із шістьох капшучків.

— Ой лишенько,— забідкався фенек.— і чому я такий нещасливий уродився, що за твою доброту й шляхетність мушу відплачувати злом. Цей каншук я мав занести твоєму племені. Але тому, що на нього хлюпнула вода, за якою спливає добре й погане, зерна часу, що містили

в собі пилок щастя й добробуту, обернулися на лихо й моровицю, а я маю Невідкличний наказ, байдуже, чи це мені подобається, чи ні, передати капшук адресатові, тобто в цьому випадку коров'ячим нащадкам, не зважаючи на те, що тепер це знаменує їхню загибель.

— Стривай,— мовив бик,— адже я теж коров'ячий нащадок. Я пожив досить на цьому світі, звідав радощів і смутку, і мені не страшно вмирати. Якщо ти віддаси мені цей капшук, ти з чистим сумлінням звітуватимеш своїм працедавцям, що віддав його згідно з призначенням. І хоч я й помру, мої тітки, їхні доньки, онуки й правнуки житимуть, і мій дух втішатиметься, що рід, серед якого я побачив цей світ, не загинув, навіть якщо віднині вже тільки пісок віятиме крізь мої вибілені ребра.

— Нехай так буде,— погодився фенек,— хоч мені тебе й шкода, та я нічого не вдію. На все вища воля. Ось тобі капшучок. Не розкривай його, доки не побачиш першого променя, бо сонце применшує пихо, а ніч — примножує. В мене, на жаль, нічого нема, щоб віддячитися тобі за переправу, окрім маленької кульки сну, якого тобі якраз вистачить до сходу сонця.

— Бувай здоров! — мовив бик, який не любив затягувати прощавань, і зауважив, що навколо самі дюни.

— Усе живе мусить вмирати,— підсумував бик і, вмостившися під дюною, поклав собі за щоку подарунок пустельного лисика, кульку сну, який його одразу й здолав, хоча цей останній відпочинок не протривав довго, бо з-за дюн виковзнув невдовзі промінь, від якого бик підхопився на ноги й, пригадавши фенекові слова, розв'язав капшучок.

Як же він здивувався, коли, просвічуючися на сонці, з капшучка вилетів рожевий метелик і обережно сів йому на праву ніздрю.

— Хто ти,— косуючи очима на власний ніс, спитав бик.

— Я смерть,— озвався метелик, пересідаючи бикові на спину, і бик відчув на собі незнаний досі тягар, який підтяв йому ноги й кинув на пісок.

— Я тебе ніколи не боявся, бо ти завжди була мені за приятеля,— озвався бик.— І тільки той, хто має смерть за приятеля, може похвалитися, що він жив. А я не тільки жив, а я завжди знав, що ти — прекрасна, хоч і не здогадувався, що ти — метелик.

— Я завжди любила сміливих, але ти єдиний, що так незмінно любив мене,— сказала смерть.— Ти єдиний ніколи не боявся мене, тож віднині ми не розлучатимемося, бо і смерть потребує вірного приятеля.

І метелик поволі опустився йому на груди, від чого бикові остаточно забило віддих, а коли він нарешті спромігся віддихнути, то разом із віддихом відчув, як його статура пружніє, йому з лопаток ростуть величезні нефритові крила, а навколо бичачої морди кільцями закручується чорна людська борода.

Відтоді, кажуть, крилатий бик, що возить на собі смерть-метелика, назавжди оселився на краю пустелі, де вони живуть і досі.